

LAKIALOITE 117/2005 vp

Laki perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään poistettavaksi perintö- ja lahjaverot yritysten sekä maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdostilanteissa. Samalla vapautus laajennettaisiin koskemaan myös pelkästään

metsätiloja sekä tilanteita, joissa tilan tai yrityksen osakkeista tai osuuksista siirtyy jatkajalle alle 10 prosenttia.

PERUSTELUT

Suomalaiset yrittäjät ovat selvästi palkansaajia vanhempia, ja noin kolmanneksella suomalaisista yrityksistä on lähitulevaisuudessa edessä sukupolvenvaihdos tai toiminnan lopettaminen. Lukumääräisesti tämä tarkoittaa seuraavien kymmenen vuoden aikana noin 70 000—80 000 yrittäjän olevan luopumassa yrityksestään ikääntymisen vuoksi. Näissä yrityksissä työskentelee noin 500 000—800 000 työntekijää.

Sukupolvenvaihdosten onnistumisella on suuri merkitys koko kansantaloudelle. Kyseessä on paitsi merkittävä ryhmä työllistäjiä, sukupolvenvaihdosta lähestyvät yritykset ovat myös keskimääräistä suurempia ja vakavaraisempia. ETLAn arvion mukaan joka toisen sukupolvenvaihdoksen epäonnistuminen heikentäisi julkisen talouden rahoitusasemaa neljän vuoden kuluessa 1,25 miljardilla eurolla. Tämä aukko syntyi menetetyistä palkkaveroista (300 milj. euroa), kohonneista työttömyys- ja eläkemenoista (800 milj. euroa) ja välillisten verojen menetyksistä (150 milj. euroa). Työpaikkoja menetettäisiin

siin tässä tapauksessa 60 000 ja yrityksiä 32 000. Näiden menetysten ehkäiseminen ennakolta on oleellista työllisyyden kehityksen ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen kannalta.

Pk-yritysbarometrin (1/2005) mukaan suurin sukupolven- ja omistajanvaihdosten haaste on jatkajan löytäminen. Lähes kolmannes seuraavan viiden vuoden aikana sukupolvenvaihdosta suunnittelevista yrityksistä kokee jatkajan löytämisen ongelmaksi. Yli 20 %:ssa yrityksiä verotus ja arvonnäytäminen koettiin ongelmallisiksi. Ongelmakohdaksi tunnistettiin myös yhtiö- ja sopimusjuridiikka. Jokainen sukupolvenvaihdos onkin ainutkertainen prosessi, jonka onnistumiseen vaikuttavat em. ongelmien ohella myös esimerkiksi osaamisen siirron onnistuminen, yrittäjän oma jatkamisen paine, yrityksen yhteistyökumppaneiden reaktiot sukupolvenvaihdokseen ja henkilöstön suhtautuminen. Kaikkiin sukupolvenvaihdoksen onnistumiseen vaikuttaviin asioihin ei siten voidakaan valtiovalan taholta mitenkään vaikuttaa. Verotus kuitenkin on

yhtenä kriittisistä ongelmista suoraan ratkaistavissa poliittisin päätöksin.

Perintö- ja lahjaveroon on saatavissa jo nykytilanteessa huojuksia, joiden nojalla osa perintö- ja lahjaverosta voidaan jättää maksuun panematta. Vuoden 2004 alusta lähtien toteutettuisa sukupolvenvaihdoksissa maatilaa ja muuhun yritykseen kuuluvan varallisuuden arvo huojuksista laskettaessa arvostetaan 40 %:iin varallisuusverotuksessa sovellettavasta verotusarvosta. Tätä aikaisemmin huojuksen perusteena on ollut täysi verotusarvo. Maatilasta ja muusta yrityksestä maksuunpannun perintö- tai lahjaveron maksuaikaa voidaan myös verovelvollisen pyynnöstä pidentää ilman korkoseurauksia. Vastikkeellisten sukupolvenvaihdosten verotuksen huojuamisesta säädellään tuloverolain huojuamisäännöksissä.

Huojuksista riippumatta verotus aiheuttaa sukupolvenvaihdoksissa edelleen ongelmia, ja on siten este elinkeinotoiminnan menestykselle siirtämiselle sukupolvelta toiselle. Tällöin verotus osaltaan vaarantaa elinkeinotoiminnan jatkuvuuden ja työpaikkojen säilymistä. Sukupolvenvaihdoksissa ei synny uutta yritysvaallisuutta tai positiivista rahavirtaa yritykseen. Elinkeinotoimintaan sidottu varallisuus siirtyy sukupolvelta toiselle ilman, että sen arvo realisoituu. Yrityksen siirtyessä seuraavalle sukupolvelle vastaanottajalla ei esimerkiksi yleensä ole varoja verojen maksuun. Silloin tämä raha otetaan yrityksestä, jossa sitä samanaikaisesti tarvittaisiin toiminnan kehittämiseen muutenkin hankalassa vaihdostilanteessa.

Perintö- ja lahjaveron poistaminen sukupolvenvaihdostilanteissa

Perintö- ja lahjaverotuksen poistamista yritysvaallisuuden siirtyessä polvelta toiselle on hiljattain esittänyt KTM:n perheyrittäjäyryryhmä (KTM julkaisu 16/2005). Perintö- ja lahjaverolaissa verohuojuksista säädetään 55 §:ssä, jonka mukaan huojuksista koskee tilanteita, joissa perintöön tai lahjaan sisältyy maatila, muu yritys tai näiden osa. Huojuksen saaminen

edellyttää, että verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta yritystoimintaa. Ehdotamme kyseistä pykälää muokattavaksi niin, että näissä tapauksissa verovelvolliselle myönnetään vapautus perintö- ja lahjaverosta. Tämä vaatii pykälän 1 momentin muuttamista, ja aikaisemman huojuksen laskentaa sääntelevät 1 momentin 3 kohta sekä momentit 2 ja 3 samoin kuin 56 § voidaan kumota tarpeettomina.

Nykyisissä 55 §:n momenteissa 4 ja 5 säädetään siitä, ettei verovelvollinen voi ilman vero-seurauksia luovuttaa pääosaa em. tilasta tai yrityksestä ennen kuin viisi vuotta on kulunut perintö- ja lahjaverotuksen toimittamis päivästä. Verovelvollisen on tehtävä tämänkaltaisesta luovutuksesta ilmoitus verovirastolle kolmen kuukauden kuluessa omaisuuden luovuttamisesta. Rajoituksen tarkoituksena on varmistaa huojuksen kohdentuminen niihin tilanteisiin, joissa elinkeinotoimintaa jatketaan. Tämä luonnollisesti on tarpeen myös silloin, kun verosta myönnetään vapautus sukupolvenvaihdostilanteissa.

Metsätilojen sukupolvenvaihdosten huomioiminen

Pelkästään metsätaloutta harjoittavat yrittäjät jäävät nykyisellään perintö- ja lahjaverotuksesta sukupolvenvaihdostilanteissa myönnettävien huojuksien ulkopuolelle. Nämä yrittäjät on määritelty mm. maatalousyrittäjien eläkelaisissa (467/1969). Yrittäjästatus edellyttää mm. säännöllistä osallistumista metsän hoitotoimiin ja toimeentulon kannalta merkityksellistä tuloa metsästä. Näissä tapauksissa metsänhoitoa ei ole mitään syytä käsitellä pelkästään sijoitustoimintana. Metsätalouden rajaaminen pois tarkoitetun perintö- ja lahjaveron vapautuksen piiristä ei siten ole perusteltua. Näin on erityisesti sen vuoksi, että jo nykyisellään vähäinenkin maatalouden harjoittaminen tuo metsätilan huojuksien piiriin. Asiaan on kiinnittänyt mieltänsä huomiota myös valtiovarainvaliokunta (VaVM 5/2004 vp).

10 prosentin omistusvaatimuksesta luopuminen

Perintö- ja lahjaverolain 57 §:n mukaan 55 §:ssä tarkoitettulla tilan tai yritystoiminnan osalla tarkoitetaan myös vähintään yhtä kymmenesosaa tilan tai yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista tai osuuksista. Suomessa on kuitenkin useita työllistäviä ja kasvavia perheyriityksiä, joiden omistus on pirstaloitunut vuosien kuluessa niin, ettei 10 %:n omistusvaatimus monestikaan täyty. Perintö- ja lahjaverolain 57 §:n poistaminen laajentaisi verovapautuksen käyttömahdollisuuden myös näihin tilanteisiin ja tukisi tavoitetta yritystoiminnan jatkumisesta suvun tai perheen piirissä. Vapautuksen myöntämisen ehtona olisi tällöinkin luonnollisesti se, että verovelvollinen jatkaa kyseistä elinkeinotoimintaa. Kymmenen prosentin vaatimuksen poistaminen edistäisi sukupolvenvaihdoksia myös helpottamalla elinkeinotoiminnan vähittäistä siirtämistä seuraavalle polvelle. Käytännössä usein jatkaja halutaan ottaa mukaan yrityksen toimin-

taan siirtämällä hänelle ensin pieni osuus elinkeinotoimintaan liittyvästä varallisuudesta. Nykytilanteessa tällaisista 10 prosentin osuuden alittavista siirroista ei saa huojennusta perintö- ja lahjaverotuksessa.

Esityksen vaikutus perintö- ja lahjaveron kertymään

Perintö- ja lahjaveron kertymäksi on talousarvioesityksessä arvioitu vuodelle 2006 yhteensä 490 miljoonaa euroa. Arvioimme perintö- ja lahjaverotuksen poiston yritysten sekä maa- ja metsätilojen sukupolvenvaihdoksissa vähentävän verotuloja noin 100 miljoonalla eurolla. Tämä lakialoite liittyy Kokoomuksen eduskuntaryhmän jättämään talousarvioaloitteeseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä heinäkuuta 1940 annetun perintö- ja lahjaverolain (378/1940) 55 §:n 1 momentin 3 kohta, 55 §:n 2, 3 ja 6 momentti sekä 56 ja 57 §, sellaisina kuin ne ovat, 55 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 909/2001, 55 §:n 2 ja 6 momentti laissa 559/2005, 55 §:n 3 momentti laissa 1110/1994, 56 § laissa 507/1998 ja mainitussa laissa 909/2001 sekä 57 § laissa 1084/2000, ja

muutetaan 55 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1 ja 2 kohta sekä 4 ja 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 55 §:n 1 momentin johdantokappale mainitussa laissa 507/1998 ja 55 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta sekä 4 ja 5 momentti mainitussa laissa 1110/1994, seuraavasti:

55 §

Perintö- ja lahjaverosta myönnetään vapautus verovelvollisen verovirastolle ennen verotuksen toimittamista tekemästä pyynnöstä, jos

1) veronalaiseen perintöön tai lahjaan sisältyy maa- tai metsätila, muu yritys tai osa niistä; ja

2) verovelvollinen jatkaa perintönä tai lahjana saaduilla varoilla maa- tai metsätalouden har-

joittamista tai muuta yritystoimintaa perintönä tai lahjana saadulla maa- tai metsätilalla tai näin saadussa yrityksessä.

— — — — —
Jos verovelvollinen luovuttaa pääosan maa- tai metsätilasta, muusta yrityksestä tai sellaisen osasta, josta on myönnetty 1 momentissa tarkoitettu vapautus, ennen kuin viisi vuotta on kulu-
nut perintö- tai lahjaverotuksen toimittamispäi-

västä, verovelvollisen maksettavaksi pannaan tämän pykälän nojalla maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 prosentilla.

Verovelvollisen on tehtävä 2 momentissa tarkoitettua luovutusta koskeva ilmoitus verovirastolle kolmen kuukauden kuluessa omaisuuden

luovuttamisesta. Maksuunpanossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 40 §:ssä säädetään.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 2005

Ben Zyskowicz /kok
Eero Akaan-Penttilä /kok
Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Kaarina Dromberg /kok
Leena Harkimo /kok
Pertti Hemmilä /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Anne Holmlund /kok
Jyri Häkämies /kok
Marjukka Karttunen /kok
Jyrki Katainen /kok
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Esko Kurvinen /kok
Jere Lahti /kok
Kalevi Lamminen /kok
Jouko Laxell /kok
Suvi Lindén /kok
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Olli Nepponen /kok

Tuija Nurmi /kok
Heikki A. Ollila /kok
Reijo Paajanen /kok
Maija Perho /kok
Lyly Rajala /kok
Paula Risikko /kok
Martin Saarikangas /kok
Petri Salo /kok
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Arto Satonen /kok
Timo Seppälä /kok
Juhani Sjöblom /kok
Marja Tiura /kok
Irja Tulonen /kok
Raija Vahasalo /kok
Jan Vapaavuori /kok
Ahti Vielma /kok
Jari Vilén /kok
Lasse Virén /kok